Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Dodatočné úvahy – Odporúčanie na odporúčanie Rady o hospodárskej politike eurozóny

[COM(2021) 742 final]

[stanovisko z vlastnej iniciatívy]

(2023/C 75/07)

Spravodajca: **Juraj SIPKO**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	22. 3. 2022
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
	stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	6. 10. 2022
Prijaté v pléne	27. 10. 2022
Plenárne zasadnutie č.	573
Výsledok hlasovania	
(za/proti/zdržalo sa)	170/1/2//

1. **Závery a odporúčania**

1.1. EHSV konštatuje, že pre súčasnú etapu vývoja ekonomík v štátoch eurozóny a Európskej únie je charakteristická mimoriadne vysoká miera ekonomickej, geoekonomickej a politickej neistoty. Táto neistota je výsledkom dvoch pretrvávajúcich systémových šokov t. j. pokračujúcim ochorením COVID-19 a ruskou inváziou na Ukrajine. Okrem toho existuje nové riziko spojené s fragmentáciou v jednotlivých oblastiach medzinárodného obchodu, platobného styku, kapitálových a finančných trhov, vrátane výroby, výskumu a prepravy. Systémové riziká viedli k enormnej akumulácii verejného dlhu a vývoju rastu inflácie. Avšak najväčšou výzvou pre členské štáty eurozóny a Európskej únie naďalej zostáva boj s klimatickou zmenou.

1.2. EHSV opätovne poukazuje na to, že boj s pretrvávajúcim ochorením COVID-19 nie je ani z ďaleka ukončený. Preto je potrebné vytvoriť všetky vecné a systémové opatrenia na boj s uvedeným ochorením, ale sa zamerať aj na prípravu na potenciálne epidémie a pandémie. EHVS zdôrazňuje a prax za posledné viac ako dva roky potvrdila, že najvyššia miera investičnej návratnosti je do zdravotníctva.

1.3. EHSV podporuje ukončenie ruskej agresie a vojny na Ukrajine a obnovenie územnej celistvosti Ukrajiny. Môže to vytvoriť podmienky na odolný, inkluzívny a udržateľný hospodársky rast v krajinách eurozóny a v členských štátoch Európskej únie.

1.4. EHSV pozorne sleduje veľmi nepriaznivý vývoj v oblasti inflácie, ktorá je výsledkom predovšetkým rastu cien komodít, potravín a energie, vrátane narušenia dodávateľských reťazcov. V tejto situácii zvýšenie úrokových sadzieb nepredstavuje mimoriadne účinný nástroj. Príliš prísna menová politika môže taktiež zvýšiť riziká recesie a oddialiť súkromné investície do energetickej transformácie, ktoré sú naliehavo potrebné. EHSV preto odporúča, aby ECB vykonala primerané posúdenie proporcionality a dôkladne analyzovala vedľajšie účinky sprísnenej menovej politiky a jej dôsledky pre dlhodobé ciele cenovej stability. EHSV však nabáda Európsku centrálnu banku, aby znížila jadrovú infláciu bez toho, aby sa tým ohrozilo hospodárskeho oživenie EÚ. Vzhľadom na uvedené riziká by ECB mala pri normalizácii menovej politiky postupovať obozretne.

1.5. EHSV v súvislosti s prudkým nárastom cien energie a potravín odporúča realizátorom hospodárskych politík v jednotlivých štátoch vytvoriť fungujúcu a efektívnu sociálnu záchrannú sieť pre najviac zraniteľné skupiny obyvateľstva, vrátane najviac postihnutej časti strednej vrstvy, ktorá bude pamätať na všetkých.

1.6. EHSV so znepokojením sleduje pokračujúci vzostupný trend akumulácie verejného dlhu. Preto odporúča prijať opatrenia zamerané na strednodobú fiškálnu konsolidáciu. Pre naplnenie príjmov do štátneho rozpočtu EHSV vidí priestor pre spravodlivé zdanenie, vrátane efektívneho využívania verejných prostriedkov.

1.7. EHSV poukazuje na to, že aktivácia všeobecnej únikovej doložky v dôsledku COVID-19 bolo rozhodnutie prijaté správnym smerom. Aj napriek tomu, že jej neplatnosť je zatiaľ predĺžená do roku 2023, bude potrebné v prípade pretrvávajúcich systémových rizík zvážiť ďalšie predĺženie jej deaktivácie. Preto EHSV očakáva, že Európska komisia bezodkladne pripraví konkrétne kroky zamerané na reformu Paktu stability a rastu.

1.8. Aj napriek pokroku, ktorý bol dosiahnutý na ceste vytvorenia finančnej únie je potrebné prijať a implementovať všetky vecné a systémové opatrenia na dobudovanie bankovej únie a únie kapitálových trhov. V tomto kontexte EHSV vyzýva zodpovedné organizácie a kompetentné inštitúcie, aby vyvinuli spoločné úsilie o vytvorenie finančnej únie.

1.9. EHSV poukazuje na negatívne dôsledky procesu fragmentácie. Poukazuje na nestabilitu na trhu so štátnymi dlhopismi na trhoch štátov eurozóny. V tomto kontexte EHSV víta oznámenie Európskej centrálnej banky z 15. júna 2022 o príprave opatrení v boji s fragmentáciou v štátoch eurozóny.

1.10. EHSV podporuje transformáciu ekonomík členských štátov eurozóny. Zároveň poukazuje na existenčné riziko spojené s klimatickou zmenou. V tomto kontexte aj napriek nepredvídane zložitému geoekonomickému vývoju odporúča prechod na obnoviteľné zdroje energie a využitie dostupných finančných zdrojov Plánu obnovy a iných finančných zdrojov vrátane podpory financovania súkromným sektorom.

1.11. V súčasnosti štáty eurozóny, podobne ako aj ostatné štáty Európskej únie čelia systémovým šokom, rizikám a hrozbám. Preto vzhľadom na kritické obdobie vývoja civilizácie EHSV vyzýva všetky štáty a kompetentné medzinárodné inštitúcie na vzájomnú spoluprácu pri riešení všetkých historicky vzniknutých systémových šokov, rizík a hrozieb, ktorým ľudstvo v súčasnosti čelí. Odkladanie prijímania a implementovania opatrení môže mať ďalekosiahle dôsledky nielen v podobe materiálnych strát, ale hlavne aj na ľudských životoch.

2. **Súvislosti a kontext**

2.1. V súčasnosti dva systémové reálne šoky, COVID-19 a invázia ruských vojsk na Ukrajine, spolu s následnou geoekonomickou fragmentáciou viedli k vysokej miere neistoty. Okrem toho rast cien komodít a potravín viedol k vysokým rizikám sociálno-ekonomického vývoja v štátoch eurozóny, ako aj štátoch Európskej únie. Jednou z najvyšších výziev v kontexte existenčnej hrozby spôsobenej klimatickou zmenou je pre štáty eurozóny a členské štáty EÚ prechod na zelenú ekonomiku.

2.2. Súčasný ekonomický vývoj je sprevádzaný bezprecedentnými reálnymi vonkajšími šokmi v štátoch eurozóny. Preto z pohľadu základných makroekonomických kategórií tento vývoj nemožno považovať za stabilný. Okrem toho existujú dlhodobo pretrvávajúce štrukturálne problémy v niektorých vybraných členských štátoch eurozóny na ceste budovania udržateľnej, odolnej a inkluzívnej ekonomiky.

2.3. Pred vznikom uvedených dvoch systémových šokov bola relatívne nízka miera inflácie takmer vo všetkých členských štátoch eurozóny. Relatívne nižšia miera inflácie bola zaznamenaná aj pred vznikom klimatickej krízy, dokonca niektoré členské štáty eurozóny zaznamenali deflíciu. Dnešná dynamika inflácie si vyžaduje rozsiahle využívanie súboru nástrojov ECB. V súčasnosti je vývoj miery inflácie jedným z najväčších rizík pre udržateľný, odolný a inkluzívny hospodársky rast v štátoch eurozóny. Zníženie, stabilizovanie a udržanie miery inflácie v rámci inflačného cielenia, t. j. do dvoch percent, nie je možné dosiahnuť bez primeranej zmeny výkonu menovej politiky Európskou centrálnou bankou. Rada guvernérov v tejto súvislosti prijala opatrenia potrebné na splnenie mandátu ECB na dosiahnutie cenovej stability a na zabezpečenie finančnej stability. V blízkej budúcnosti je dôležité, aby ECB pri normalizácii menovej politiky postupovala obozretne.

2.4. Miera inflácie je najvyššia od vzniku Európskej menovej únie. Je výsledkom celého radu faktorov, ktoré viedli k postupne zvyšujúcej sa miere inflácie už počas prehlbujúcej sa svetovej vírusovej krízy. Nastúpený proces ozdravenia ekonomiky v štátoch eurozóny ešte ďalej prehĺbil tento negatívny trend v dôsledku zníženej ponuky. Okrem toho invázia

ruských vojsk na Ukrajine ďalej viedla k nastúpenému cenovému vzostupu. Vzniká oprávnená otázka do akej miery môže menová politika Európskej centrálnej banky pri využití všetkých dostupných nástrojov spomaliť jej rast a postupne ju vrátiť a udržať v rámci deklarovaného inflačného cielenia bez ohrozenia stability jednotnej meny a ekonomického ozdravenia z krízy spôsobenej ochorením COVID-19.

2.5. Pre súčasný vývoj miery inflácie je charakteristické to, že nemá ani dočasný ani krátkodobý charakter (tak ako to bolo konštatované na jeseň 2021), ale predstavuje vysoký stupeň neistoty. V druhej polovici minulého roka bol rast cien spôsobený hlavne cenou energií, narušením dodávateľských reťazcov, neobyčajne prudkým rastom cien komodít a zvýšením nákladov na prepravu. Vzhľadom na to, že dôvody súčasnej dynamiky cien sú zložité, len samotná menová politika nedokáže obmedziť infláciu. Potrebná je diverzifikácia dovozu energie, a tým zníženie závislosti od dodávok z Ruska. Diverzifikácia tiež ponúka historickú príležitosť pre členské štáty eurozóny, aby nastúpili cestu neodkladných štrukturálnych reforiem (napr. administratívne reformy, reformy súdnictva, reformy na posilnenie právneho štátu) a znížili závislosť od dovozu tradičných energetických vstupov. Okrem toho sú potrebné trhové intervencie na kontrolu súčasných nestálych cien na trhu s energiou. EHSV v tejto súvislosti víta návrh Komisie na núdzovú intervenciu s cieľom riešiť vysoké ceny energií.

2.6. Zároveň existujú dôkazy o tom, že mnohé podniky boli schopné zvýšiť svoje jednotkové zisky napriek rastúcim cenám energie. Z analýzy ECB vyplýva, že zisky boli kľúčovým prispievateľom k celkovej domácej inflácii, keďže podniky preniesli vyššie náklady a chránili a rozširovali rozpätia zisku. Intervencie na trhu v odvetví energetiky by tiež mohli obmedziť cenovú dynamiku.

2.7. V súčasnosti je rast cien hlavne výsledkom ponuky. Tento trend nepriaznivo ovplyvňuje konkurencieschopnosť v štátoch eurozóny. Vedie to k zvyšovaniu nákladov a vyvoláva tlak na zvyšovanie miezd a platov v období nastúpeného poklesu hospodárskeho rastu. V prípade, ak by tento nepriaznivý trend ďalej pokračoval, mohlo by to viesť k potenciálnej stagflácii (hoci v súčasnosti stagflácia nie je prítomná v štátoch eurozóny ako celku). Historicky bola stagflácia zaznamenaná pred takmer 40 rokmi. Nie je vylúčené, že ak budú pokračovať systémové šoky z vonkajšieho prostredia, môžu viest aj k nežiaducej stagflácii. Na druhej strane EHSV poukazuje na možné nepriaznivé vplyvy na dopyt, ak budú osoby s nízkym a stredným príjmom zasiahnuté skutočnými stratami miezd.

2.8. Pre rok 2021 bol charakteristický relatívne veľmi priaznivý trend hospodárskeho rastu v členských štátoch eurozóny, pričom sa neočakávalo veľmi prudké spomalenie investičných a obchodných tokov v dôsledku vysokej miery ekonomickej neistoty. Svetová vírusová kríza môže viesť k prehĺbeniu rozdielov v tempách hospodárskeho rastu vo vnútri štátov eurozóny, ak sa neprijmú a nebudú implementované štrukturálne reformy. Tento divergentný trend môže významnou mierou ovplyvniť konvergenčnú trajektóriu a prehĺbiť tento nastúpený nepriaznivý trend v rámci členských štátov eurozóny.

2.9. Z krátkodobého hľadiska výhľad potenciálneho rastu investícií nie je povzbudivý. Prijaté nástroje (Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti) na post-kovidový vývoj začali byť do istej miery utlmené sprevádzanou investičnou neistotou ako dôsledok vojny na Ukrajine. Preto je dôležité, aby sa jednotlivé ekonomiky stali odolné voči pokračujúcemu prerušeniu obchodných a investičných tokov a pretrvávajúcej neistote globálnej ekonomiky, ale najmä vysokej miere neistoty v členských štátoch eurozóny.

2.10. Spomalenie hospodárskeho rastu je výsledkom aj výrazného zvýšenia cien energií pre domácnosti. Niektoré členské štáty proti cenovému rastu prijali opatrenia vo forme dotácií, zmeny v DPH, vrátane dodatočných sociálnych príspevkov, sociálnych taríf na energie pre domácnosti s najnižšími príjmami. V tomto kontexte vzniká aj potreba prehodnotenia efektívneho využívania energie v domácnostiach a zmena návykov pri jej spotrebe. Zvýšené ceny energie vedú k postupnému vytláčaniu ostatných položiek zo spotrebného koša, pri ktorých je následne zaznamenaný pokles dopytu. Okrem toho zvýšenie cien energií pre domácnosti vedie k zmene štruktúry spotreby domácností a výraznému poklesu spotreby určitých položiek v rámci spotrebného koša. Energia je však základným statkom a možno ju obmedziť len v obmedzenej miere, čo znamená, že týmto prudkým zvýšením cien budú trpieť najmä chudobnejšie domácnosti.

2.11. Ochorenie COVID-19 malo veľmi negatívny vplyv na vývoj verejných financií v členských štátoch eurozóny. V boji s kovidovou krízou bola aktivovaná všeobecná únikové doložka v Pakte Stability a rastu v marci 2020. Okrem toho bol vytvorený dočasný rámec štátnej pomoci, ktorý umožnil vo veľkom rozsahu využiť fiškálne stimuly na podporu podnikateľského sektora, ale tiež na zabezpečenie stability v sociálnej oblasti.

2.12. Fiškálna reakcia a pokles produkcie viedli k výraznému zvýšeniu pomeru verejného dlhu, najmä v niektorých členských štátoch s vysokým dlhom. Mimoriadne dôležité je pokračovať v zabezpečovaní udržateľnosti verejného dlhu prostredníctvom jeho postupného znižovania. Vzhľadom na to, že ceny energií zostanú v strednodobom horizonte naďalej na vysokej úrovni, bude potrebné preskúmať trhové mechanizmy a mechanizmy tvorby cien spolu s ďalšími opatreniami fiškálnej podpory s cieľom podporiť domácnosti a podniky, ktoré sú osobitne zasiahnuté nárastom cien energie.

2.13. Zvýšenie výdavkov na zaistenie bezpečnosti a iných kritických priorít môže viesť k dočasne prechodnému zníženiu ekonomického postavenia štátov eurozóny v rámci svetovej ekonomiky. V tomto kontexte stoja členské štáty eurozóny pred veľkou výzvou, ako pomocou celého dostupného arzenálu nástrojov v kombinácii s účinnými jednotlivými politikami vrátane využitia diplomatických nástrojov, zabezpečiť orientáciu na dosiahnutie udržateľného hospodárskeho rastu a zachovanie podielu ekonomiky eurozóny v porovnaní s ostatnými svetovými konkurentmi.

2.14. V poslednom období bolo možné sledovať v dôsledku nepriaznivého geopolitického vývoja pokles výmenného kurzu EUR voči USD, ktorý začal v máji 2021. Uvedené znehodnotenie (depreciation) eura, druhej najväčšej rezervnej meny, je predovšetkým výsledkom rozdielneho výkonu menových politík Európskej centrálnej banky a Federálneho rezervného systému (Federal Reserve System – FED).

2.15. Na základe vyššie uvedených analýz Európska komisia predložila svoj ekonomický výhľad (v júli 2022), ktorý je determinovaný predovšetkým vývojom udalostí na Ukrajine. Tento výhľad predpokladá, že hospodársky rast v tomto roku v štátoch Európskej únie dosiahne úroveň 2,7 % a v štátoch eurozóny 2,6 %. Podľa prognóz EK sa očakáva, že hospodársky rast dosiahne v štátoch EÚ 1,5 % a v štátoch eurozóny 1,4 %. Predpokladá sa, že priemerná miera inflácie v štátoch EÚ dosiahne 7,6 % a v štátoch eurozóny 7,6 % v tomto roku. Na budúci rok sa očakáva pokles inflácie v štátoch EU na úrovni 4,6 % a v štátoch eurozóny 4 %.

3. **Všeobecné pripomienky**

3.1. EHSV zdôrazňuje, že krátkodobý, ale aj strednodobý hospodársky vývoj štátov eurozóny je a môže byť výraznou mierou ovplyvňovaný dôsledkami ruskej invázie na Ukrajine. Tento nepriaznivý vývoj má systémový charakter a nie je porovnateľný v povojnovej histórii. Preto je veľmi ťažké ho konfrontovať s inými šokmi, ktoré historicky negatívne ovplyvnili ekonomický vývoj v štátoch eurozóny. V každom prípade možno hovoriť o veľmi vysokej miere neistoty, ktorá sťažuje podmienky pri koncipovaní výhľadu ďalšieho vývoja.

3.2. EHSV zdôrazňuje, že vývoj základných makroekonomických a mikroekonomických ukazovateľov v štátoch eurozóny nie je povzbudivý. Miera neistoty je mimoriadne vysoká. Predovšetkým existuje celý rad neznámych premenných, ktoré môžu ovplyvniť už aj teraz mimoriadne vysokú mieru neistoty, hlavne geopolitickú a ekonomickú.

3.3. EHSV považuje vývoj miery inflácie za vysoké riziko pre ďalší sociálno-ekonomický vývoj v štátoch eurozóny. Súčasné inflačné riziko súvisí predovšetkým s ponukou a narušením hodnotových reťazcov. Vývoj udalostí na Ukrajine hlavne v oblasti energetických vstupov, vrátane vývoja cien komodít, spolu s opatreniami na zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19 viedol k zmene vývoja na strane ponuky.

3.4. Dnešná dynamika inflácie si však vyžaduje rozsiahle využívanie súboru nástrojov ECB na dosiahnutie cenovej stability pomocou akomodačnej menovej politiky ECB by mala pri normalizácii menovej politiky postupovať obozretne. Okrem toho sa očakáva, že menová politika bude naďalej podporovať hospodársku politiku v členských krajinách eurozóny.

3.5. EHSV zdôrazňuje, že inflačné riziko nie je v členských štátoch pod kontrolou, pričom pokusy o jeho elimináciu sú len čiastočné. Vzhľadom na pokračujúci veľmi nepriaznivý vývoj miery inflácie a jej vplyv na domácnosti, vývoj konkurencieschopnosti, EHSV vyzýva všetky kompetentné a zodpovedné inštitúcie, aby prijali a implementovali všetky neodkladné opatrenia orientované na kompenzáciu spôsobenú negatívnym cenovým šokom. Zároveň sa predchádza turbulenciám na trhu so štátnymi dlhopismi v eurozóne ([1]).

3.6. EHSV oceňuje zverejnenie programu REPowerEU. Očakáva, že tento program prispeje k postupnému zníženiu závislosti od energetických vstupov z Ruskej federácie. Okrem toho sa tu ponúka možnosť na postupné odstránenie najväčších nákladových rizík, ktoré výraznou mierou ohrozujú cenovú stabilitu v štátoch eurozóny.

3.7. EHSV v prípade REPowerEU očakáva ešte dva významné prínosy: i) REPowerEU by mohol stimulovať výrazný nárast investícií vo vybraných odvetviach a odboroch, a tým naplniť myšlienku, ktorá vznikla pred začiatkom ruskej invázie na Ukrajine. Základnou myšlienkou je, že tento rok bude významný z hľadiska rastu objemu investícií predovšetkým vo vybraných oblastiach verejného záujmu; ii) REPowerEU by mal zároveň v podstatnej miere prispieť k najdôležitejším štrukturálnym zmenám súčasnej generácie, a tým naplniť základné zámery v oblasti zvýšenia konkurencieschopnosti, udržateľnosti a odolnosti ekonomík štátov eurozóny pri napĺňaní hlavných cieľov uvedených v Zelenej dohode.

3.8. EHSV pozorne sleduje, ako dochádza k zásadnej realokácii investícií v porovnaní s pôvodnými investičnými zámermi. Možno očakávať, že rast investícií bude nižší v odboroch spojených s energetickou reštrukturalizáciou a realizáciou priorít uvedených v Zelenej dohode pre štáty EÚ. Je otázne, aká bude perspektíva v odvetviach a odboroch, ktoré sa bezprostredne nespájajú. V tomto kontexte bude dôležité, aký bude vývoj malých a stredných podnikov v tradičných sektoroch ekonomiky, ktoré nie sú založené na parametroch strategickej nevyhnutnosti alebo svetovej excelentnosti, pri využití potenciálnych možností v jednotlivých regiónoch.

3.9. EHSV veľmi podporuje, aby bola zodpovedajúca pozornosť venovaná nielen v súčasnosti existenčne kriticky významným prioritám, ale tiež rovnomernému plneniu inovačnej výkonnosti jednotlivých regiónov, v štátoch eurozóny a celej EÚ. Podcenenie tohto zámeru môže viesť k prehĺbeniu divergentných tendencií medzi jednotlivými regiónmi v eurozóne a v členských štátoch Európskej únie.

3.10. EHSV podporuje potenciálne posilnenie konvergenčných tendencií vďaka pôvodne menej vyspelým členským štátom eurozóny, ktoré v dlhodobom horizonte dosahujú vyššie tempo než je priemer za eurozónu. V tomto kontexte je potrebné poukázať na skutočnosť, že v dôsledku ochorenia COVID-19 a súčasnej vojny na Ukrajine môže dôjsť k prehlbovaniu a divergentnému procesu štátov eurozóny, čo neprispieva k napĺňaniu základných myšlienok uvedených v Maastrichtskej zmluve.

3.11. EHSV víta a podporuje prebiehajúcu diskusiu o podobe nového inštitucionálneho rámca pre verejné financie v rámci členských štátov EÚ. V tomto kontexte poukazuje na to, že aktualizácia koncepcie fiškálnych pravidiel Paktu stability a rastu sa stotožňuje predovšetkým s výzvou zosúladenia finančnej udržateľnosti s jasne existujúcou potrebou verejných investícií vo verejnom záujme.

3.12. EHVS vidí priestor pre vzájomnú koordináciu a prepojenosť jednotlivých druhov politík orientovaných na zabezpečenie udržateľnosti verejného dlhu. Okrem toho vzniká potreba podporiť v odôvodnených prípadoch fiškálne stratégie, ktoré sú v súlade so strednodobým prístupom k fiškálnej korekcii orientovaného na oživenie a odolnosť. Očakáva, že budú dosiahnuté realistické a prakticky uskutočniteľné riešenia, výsledkom ktorých bude prijatie platformy pre verejné financie a ktorá bude neodkladne implementovaná.

3.13. Vzhľadom na to, že verejné rozpočty sú v dôsledku krízy spôsobenej ochorením COVID-19 pod tlakom, musia byť cielené a účinné ďalšie kompenzačné opatrenia na podporu domácností a podnikov pri zvládaní energetickej krízy. EHSV oprávnene vníma a zároveň rešpektuje aktuálne dôvody pre splnenie bezpečnostných, humanitárnych a sociálnych potrieb a ich vplyv na rozpočty jednotlivých štátov eurozóny. V tejto súvislosti EHSV víta rozhodnutie Komisie predĺžiť aktiváciu únikovej doložky Paktu stability a rastu a vyzýva Komisiu, aby čo najskôr predložila konkrétne návrhy reforiem Paktu stability a rastu.

([1]) EHSV preto víta oznámenie ECB z 15. júna 2022, že má v úmysle pracovať na nástroji na boj proti fragmentácii v eurozóne.

3.14. EHSV opakovane deklaruje, že tak ako v minulosti, o to viac v súčasnosti, je potrebné zvýšiť úsilie orientované na posilnenie postavenia eurozóny v medzinárodnom kontexte. V súčasnosti, ekonomiky členských štátov eurozóny čelia novým výzvam spojeným s celkovým bezpečnostným rizikom a štrukturálnymi zmenami. Okrem toho ekonomický a politický vývoj môže ovplyvniť postavenie eura v medzinárodnom menovom a platobnom systéme. Ukončenie ruskej agresie a vojny na Ukrajine, spolu s obnovením územnej celistvosti Ukrajiny môže viesť k oživeniu svetovej ekonomiky, ale tiež k posilneniu postavenia ekonomiky eurozóny vo svetovej ekonomike.

4. **Konkrétne pripomienky**

4.1. EHSV je presvedčený, že pre zaistenie relatívnej sociálno-ekonomickej stability v členských štátoch eurozóny v súčasnosti pri prevládajúcich vysokých mierach neistoty, geopolitickej aj ekonomickej, spojených s rizikami rastúcej vysokej miery inflácie a narastajúceho verejného dlhu bude dôležitá orientácia na správne nastavenie priorít pri čerpaní prostriedkov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (RRF). Tento nástroj poskytuje členským štátom EÚ spoločnú emisiu dlhopisov na kapitálových trhoch a doposiaľ sa veľmi osvedčil. EHSV preto veľmi pozitívne hodnotí jeho praktické využitie aj v budúcnosti. V tomto kontexte EHSV vidí priestor na využitie RRF aj po roku 2026.

4.2. EHSV zdôrazňuje, že vzhľadom na pokračujúcu inváziu Ruska na Ukrajine môže dôjsť k neželanej recesii, ba dokonca aj k stagflácii v niektorých vybraných štátoch eurozóny. Preto obozretné monitorovanie tohto nepriaznivého vývoja a prijímanie opatrení v predstihu proti tomuto trendu je v súčasnosti viac ako potrebné.

4.3. EHSV konštatuje, že vývoj nezamestnanosti a vývoj na trhu práce predstavuje relatívnu stabilitu. Zároveň poukazuje na relatívne veľké rozdiely vo vývoji miery nezamestnanosti v jednotlivých štátoch v porovnaní s obdobím pred rokom 2008. V niektorých členských štátoch eurozóny prevláda štrukturálna nezamestnanosť, ktorá je spojená s nedostatkom kvalifikovanej pracovnej sily. Práve relatívny nedostatok vysoko kvalifikovanej pracovnej sily nevytvára dostatočný priestor pre zvýšenie konkurencieschopnosti vo vybraných odvetviach a odboroch. V tomto kontexte EHSV konštatuje, že existuje doposiaľ dostatočný a zatiaľ nevyužitý priestor pre zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikácie v rámci členských štátov eurozóny a štátov Európskej únie.

4.4. EHSV s veľkým znepokojením sleduje nepriaznivý vývoj v oblasti nerovnosti a narastajúcej chudoby v členských štátoch eurozóny a v celej EÚ. Nerovnosti sú v najširšom zmysle slova do veľkej miery aj dedičstvom svetovej finančnej krízy. Ochorenie COVID-19 ešte viac prehĺbilo tento nepriaznivý trend. V súčasnosti rast cien energií, potravín postihuje najviac zraniteľné skupiny obyvateľstva, ako aj domácnosti s nízkymi a strednými príjmami. Z tohto dôvodu ESHV naliehavo vyzýva všetky kompetentné inštitúcie, aby vytvorili efektívne fungujúcu sociálnu záchrannú sieť, ktorá bude pamätať na všetkých.

4.5. EHSV znovu upozorňuje na možný a nepredvídaný vývoj ďalších mutácií, pandémií a epidémii. Vznik a rýchle šírenie ochorenia COVID-19 odhalilo vysokú nepripravenosť zdravotníctva bojovať s touto pandémiou. Preto je v tomto kontexte viac ako potrebná dôslednejšia príprava, ale hlavne zodpovednejšia politika všetkých kompetentných orgánov a inštitúcií za túto oblasť. EHSV konštatuje, že najväčšia návratnosť z investícií, ako vývoj za posledné dva roky ukázal, je pri investovaní do oblasti zdravotníctva a prevencie.

4.6. EHSV zdôrazňuje, že podpora poskytovania dodatočnej likvidity od vypuknutia pandémie COVID-19 bola správnym rozhodnutím. Avšak v dôsledku pozastavenia činnosti niektorých vybraných prevádzok bude potrebné zamerať sa v súčasnosti na zabezpečenie solventnosti niektorých podnikov. V kontexte podpory post-pandemického vývoja bude potrebný aj dodatočný objem likvidity. V tomto kontexte EHSV považuje za veľmi dôležité pokračovanie vytvorenia Únie kapitálových trhov a Bankovej únie.

4.7. EHSV poukazuje na proces fragmentácie svetovej ekonomiky. Invázia ruských vojsk na Ukrajine viedla k fragmentácií v oblasti medzinárodného obchodu, medzinárodného platobného styku, medzinárodných menovo-finančných vzťahov, medzinárodnej prepravy, medzinárodnej vedy a výskumu, svetových hodnotových reťazcov, ako aj v iných oblastiach. Tento proces veľmi negatívne ovplyvnil sociálno-ekonomický vývoj v štátoch eurozóny.

4.8. EHSV konštatuje, že súčasná vysoká miera ekonomickej a geoekonomickej neistoty, ktorá je sprevádzaná vysokými rizikami je historicky najzložitejšou počas existencie európskeho integračného procesu. V dôsledku nepredvídateľného ďalšieho sociálno-ekonomického vývoja je veľmi potrebné, aby kompetentné inštitúcie prijali a implementovali celý rad opatrení orientovaných na zníženie a elimináciu šokov z vonkajšieho prostredia na ekonomiku členských štátov eurozóny.

V Bruseli 27. októbra 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG